

Emilio Gaston, companys,

Iniciativa Cultural de la Franja atorga avui el Quart Premi Franja: Cultura i Territori. Jo no puc ser entre vosaltres, tanmateix en Pep Labat m'ha ofert de llegir-vos un missatge meu per a aquest acte. I li ho agraeixo de tot cor.

El premi ha recaigut en n'Emilio Gastón Sanz per la seua gran tasca en favor de les llengües minoritzades del nostre país, l'aragonès i el català.

Sé prou que tots el coneixeu, però encara que siga innecessari l'haig de presentar. Perquè us situeu us diré que és de Saragossa amb arrels pirenenques, i també un any més gran que jo. Ens coneixem sobretot pels escrits, però darrerament hem coincidit en alguns actes. És poeta en aragonès i en castellà, escultor i advocat. Andalanista des del primer moment, i fundador del Partit Socialista Aragonès. Ha estat Justícia del 1987 al 1993, i el primer a ser-ho després de 277 anys d'haver-se abolit aqueixa institució.

I des d'aquest càrrec va redactar i publicar el 1993 a partir de les queixes que se li havien anat presentant sobre la discriminació de l'aragonès i del català, un Informe i Resolució que ha estat fonamental per a la dignificació de la llengua aragonesa i de la catalana, i, es clar, per a l'atorgament del Quart Premi Franja. Cultura i Territori. Breument passo a comentar-vos-en els trets més importants.

Comença l'Informe declarant que “és sabut” que a l'Aragó es parla, castellà, aragonès i català. És molt important subratllar que el Justícia no només diu que a l'Aragó es parla aragonès i català, sinó que diu també que tothom sap que és així —i per tant no pot declarar-ne ignorància. El Justícia mostra a l'Informe que la Constitució Espanyola a l'article 3.2 prescriu l'oficialitat de l'aragonès i del català, un fet que l'Estatut d'Aragó no pot obviar, sinó només regular. Com que l'Estatut ni declara ni regula l'oficialitat de l'aragonès i del català, cal concloure —encara que l'Informe no ho diga explícitament— que l'Estatut d'Aragó no s'ajusta a la Constitució, o com altres comentaristes ho han posat “és de constitucionalitat dubtosa”.

Davant d'això el Justícia va posar de manifest a les Corts d'Aragó i de la Diputació General la necessitat que l'Estatut d'Aragó anés d'acord amb la Constitució Espanyola i la legislació internacional sobre la no discriminació per raons de llengua dels ciutadans, legislació que Espanya havia signat. Va recomanar que l'aragonès i el català fossen, en conseqüència oficials, que s'ensenyés obligatòriament, si més no, per començar, l'assignatura de llengua aragonesa o catalana a totes les localitats on es parlen aquestes llengües, i moltes més recomanacions d'estudi, foment, presència a l'administració, etc. de l'aragonès i del català, que obvio per abreujar. Recordem-ne els dos punts bàsics: l'Informe del Justícia recomana l'oficialitat de l'aragonès i del català i el seu ensenyament obligatori.

L'Informe ha estat molt important perquè es mogué l'activitat legislativa aragonesa sobre les llengües minoritzades, que era pràcticament aturada. I què n'ha passat de l'Informe a aquesta posterior activitat legislativa a l'Aragó? Doncs ben poc: les dues reformes de l'Estatut l'han ignorat. El Dictamen l'ha tingut prou en compte, no així l'Avantprojecte de la Llei de Llengües, i ben poc la mateixa Llei. Aquesta ni declara l'oficialitat ni l'ensenyament obligatori de l'aragonès i del català. L'únic punt important de l'Informe que la Llei ha incorporat és el nom de les llengües: aragonès i

català. Però és més: l'actual govern aragonès i els partits que el conformen han dit abans, durant i després de les darreres eleccions que a l'Aragó no es parla català, afirmació que no pot ser veritat ja que, “és sabut” com escriu el Justícia, que a l'Aragó es parla català. En resum: a l'Aragó continua obert el procés de genocidi cultural dels ciutadans aragonesos de llengua catalana.

Certament l'Informe del Justícia ara com ara no ha pogut trencar, o, si més no, frenar aquest procés, però actituds com les que l'Informe reflecteix, sí que ens permeten creure que és possible un Aragó fraternal on puguen conviure en igualtat de drets les seues tres llengües i les cultures que comporten, i no com fins ara on una sola llengua i cultura, la castellana, escarneix i devora les altres —l'aragonès i el català.

Emilio, sabem prou que continuareu lluitant per aquest Aragó fraternal, sense odis ni atavismes, que tots desitgem.

Gràcies, moltes gràcies, Emilio.

Artur Quintana